

ФАРМАЦЕВТИКА САНОАТИ БЎЙИЧА ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ КЎРСАТКИЧЛАРИ

Хидиров Хуршид Жамшид ўғли
Қашқадарё вилояти ҳокимлиги
етакчи мутахассиси

Аннотация: Ушбу мақола фармацевтика саноати бўйича Қашқадарё вилояти кўрсаткичлари фаолиятининг ўрни ва амалга оширилаётган устувор вазифалари тўғрисида бўлиб, вилоятда фармацевтика саноати учун табиий доривор ўсимликлар, экспорт учун мавжуд ташқи бозорнинг мавжудлиги, соҳани маҳаллийлаштириш ва ривожлантириш омиллари ўрганилади.

Калит сўзлар: фармацевтика тармоғи, биологик фаол қўшимчалар, аҳолининг бандлиги, тажриба плантацияси, М.Азимов, Ўрта Осиё, кичик саноат зонаси.

Вилоятда фармацевтика тармоғини ривожлантириш, маҳаллий хом-ашёни қайта ишлаш орқали ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш борасида сўнги икки йилда дастлабки қадамлар қўйилиб,

Бу соҳа ҳам вилоят иқтисодиётида ўз ўрнини топиб бормоқда.

Бугунги кунда вилоятда **9 та** фармацевтика йўналишида корхона фаолият юриб келмоқда.

Қарши туманида “Траст мед фарм” ХК томонидан гален кўринишидаги дори воситалари ишлаб чиқариш йўлга қўйилган.

Шаҳрисабз шаҳри кичик саноат зонасида “Кеш универсал мега фарм” корхонаси томонидан 4 турдаги биологик фаол қўшимчалар ишлаб чиқариш йўлга қўйилган

Китоб туманида “Кифти-об дори-дармон” МЧЖ томонидан 11 турдаги биологик фаол қўшимчаларни ишлаб чиқариш йўлга қўйилган

Яккабоғ туманида “Бургут фарм” ХК томонидан турли ўлчамдаги тиббиёт пахтаси, глицелин, ҳар хил турдаги шиғобахш ёғларни ишлаб чиқариш ва доривор ўсимликларни қадоқлашни йўлга қўйилган.

2023 йилда ушбу тармоқда қиймати **14** млрд сўмлик **2 та** лойиҳа ишга туширилиб **40 та** янги иш ўринлари яратилган.

Хусусан, **Яккабоғ** туманида **“Бургут фарм” ХК** томонидан менавазилин, спирт ва қадоқланган бодом ёғи ишлаб чиқариш йўлга қўйилган.

Мавжуд имкониятлардан фойдаланган ҳолда 2024-2026 йилларда лойиҳа қиймати **25 млн долларлик 6 та** лойиҳалар шакллантириб олдик. Шундан **2024 йилда қиймати 2 млн долларлик 3 та** лойиҳалар ишга туширилиши кутилмоқда.

Хусусан, Қаршидаги эркин иқтисодий зонасида “**Фарёб фарм**” МЧЖ томонидан қиймати **4 млн долларлик йилига 200 млн дона** шприц ва инфузия учун системалар ишлаб чиқарилиши режалаштирилган.

(Ушбу лойиҳа доирасида ускуналар учун маблағ шартнома асосида Хитой давлатига ўтказиб берилди).

Қарши туманида “Траст мед фарм” ХК томонидан қиймати **8 млрд сўмлик** тиббиёт флаконлари ишлаб чиқариш лойиҳаси амалга оширилиши белгиланган.

Вилоят табиатида **50 дан** ортиқ доривор гиёҳлар - коврак, рўзмарин, чаканда, буйрак чой, наъматак, сариқ андиз, тубулға баргли бўймадорон каби дунё бозорида талаб юқори бўлган доривор ўсимликлар етиштирилади.

Ушбу ҳом-ашёни қайта ишлашга ихтисослашган бир қанча лойиҳалар амалга оширилган.

Мисол учун, Яккабоғ туманида “Бургут фарм” корхонаси Яккабоғ туманида бир неча йиллардан бўш турган ва сотилмасдан турган музлатгичли омборхона биносини **5 йил** муддатга бўлиб тўлаш шarti билан сотиб олинган.

Ушбу корхона томонидан “стириланган турли ўлчамдаги бинт, тиббиёт докаси, суёқ аралашмалар кўринишидаги дори воситаларини ишлаб чиқаришни ташкил этиш” лойиҳаси амалга оширилиши режалаштирилган.

Корхонада ҳозирда **10 турдаги** маҳсулотлар қадоқланади.

Жорий йил якунига қадар Шаҳрисабз шаҳрида “**Модерн гален фарм**” МЧЖ томонидан **15 турдан** ортиқ маҳсулотлар ишлаб чиқарилади.

(Корхонада ҳозирда ускуналар тўлиқ олиб келиб ўрнатилган. ЖЭНПЕ стандартлари асосида жиҳозлаш ишлари амалга оширилмоқда).

Бундан ташқари, аҳоли ҳонадонларида ковракни маданий ҳолда етиштириш йўлга қўйилиб, Деҳқонобод туманнинг **12 та** маҳалласи коврак етиштиришга ихтисослаштириш натижасида аҳолининг бандлиги таминланиб доимий даромад манбаи яратилган.

Маълумот учун: **1 кг** коврак шираси (смоласи) маҳаллий аҳолидан ўртача **150-250 доллар** миқдорида сотиб олинади ва асосан Ҳиндистонга экспорт қилинади.

1 гектар учун 35 млн сўм харажат қилинади ва гектаридан ўртача 450 кг маҳсулот олинади.

Шу каби тадбирлар натижасида, 2022 йилда **8,5 млн. долларлик (70 тн)**, жорий йилда **10 млн долларга** етказиш режалаштирилган.

Бу кўрсаткич 2026 йилга бориб **3 баробарга** ёки **30 млн долларга**

етказилиши режалаштирилган.

Қамаши туманида “ББУ-Азамат” хусусий корхонаси томонидан **16 хил** турдаги доривор ўсимликларнинг уруғлари хорижий давлатлардан олиб келиниб иқлимга мослаштириб етиштирилмоқда.

Корхона томонидан аҳолини кооперация усулида маҳсулот етиштириш орқали **1 100 га** хонадоннинг **3 600 нафар** оила аъзолари бандлигини таъминланган.

Ҳозирда **гулхайри** ўсимлигини етиштиришни кенгайтириш мақсадида тадбиркоримизга маъқул жойдан **10 гектар** қўшимча ер ажратиб, **тажриба плантацияс**ини ҳам йўлга қўйилган.

Тажриба плантациясида тадбиркор Ўрта Осиёда мавжуд бўлмаган доривор ўсимликлар уруғларини Германия, Испания, Аргентина ва бошқа давлатлардан олиб келиниб, иқлимга мослаштириб, Республикамизда ўсимлар флорасини бойитишга хизмат қилмоқда. Шунинг билан биргаликда олиб борилган **тажриба ишлари Европалик мутахассислар томонидан сотиб олинмоқда.**

Маълумот учун ҳозиргача 800 минг долларлик илмий ишлар сотилган.

Шаҳрисабз туманида ташкил қилинган “**Камар доривор-лари**” МЧЖ томонидан **1,0 минг гектар** ер майдонида фармацевтика саноатида кенг фойдаланиладиган **25 турдан** ортиқ доривор ўсимликларни етиштирмоқда.

Келажакда ушбу ўсимликларни қайта ишлаб, улардан дори яратиш учун хомашё олиш имконияти мавжуд.

Ҳозирги кунда вилоятнинг тоғли ҳудудларида ва ўрмон хўжалиги ер майдонларида **100 гектардан** ортиқ ер майдонида наъматак меваси етиштирилмоқда.

Шунинг билан биргаликда йўл атрофларида, фермер хўжаликлари ер майдонлари атрофларида экиш ишларини бошлаб юборилган.

Ушбу маҳсулотнинг нархи охириги йилларда **3 баробор**га ортган. *Маълумот учун ҳозирги кундаги бозор баҳоси 2,5 доллар.*

2023 йил 4 декабрь куни вилоят ҳокими М.Азимов раҳбарлигида барча шифокорлари ва дорихона фаолияти билан шуғулланувчи тадбиркорлар иштирокида “Очиқ мулоқот” тарзида учрашув ўтказилди.

Унда аҳоли саломатлигини тиклашда асосан табиий доривор ўсимликлар билан даволашда катта эътибор қаратиш бўйича кўрсатмалар берилди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Қашқадарё вилоятида аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш ҳамда соғлиқни сақлаш тизимини янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-67-сонли қарори, 09.02.2024 й.
2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги фармацевтика тармоғини ривожлантириш агентлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги 993-сон қарори 18.12.2017 й.
3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги фармацевтика тармоғини ривожлантириш агентлигининг фармацевтика тармоғини кўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамғармаси тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 641-сон қарори 01.08.2019 й.
4. Қашқадарё вилоят ҳокимлиги расмий сайти, [www/qashqadaryo.uz](http://www.qashqadaryo.uz)